

Raně středověké hradiště Pohansko

Nejdek u Lednice, okr. Břeclav, Jihomoravský kraj
7. až počátek 10. století

1,5 (3) km

Navigační bod: N 48°49'20.79", E 16°45'58.33" (akropole); N 48°49'14.00", E 16°46'36.87" (rozcestí červené značky s neznačenou lesní cestou).

↑ *Nádobka z nazelenalého skla. Archiv Freising 1933, archiv ARÚ AV ČR Brno*

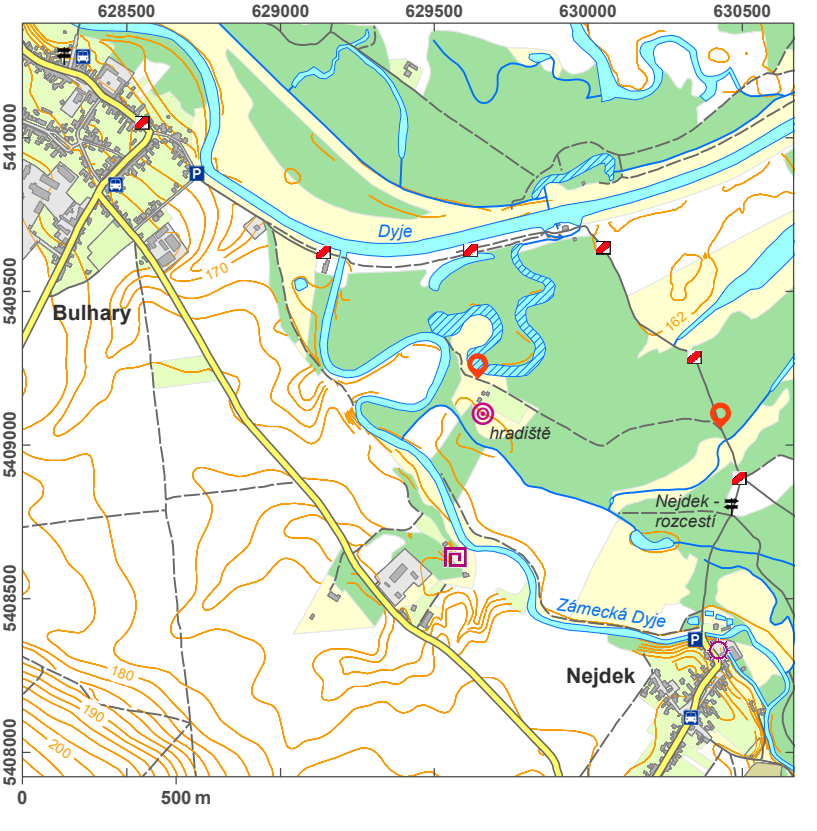
↑ *Opevnění akropole hradiště. Foto A. Knechtová 2015*

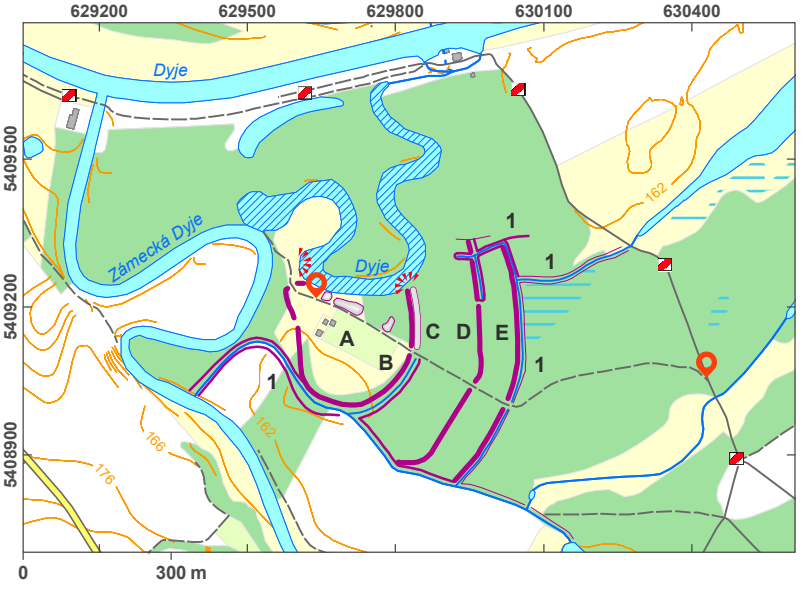
Přístup: Od autobusové zastávky Lednice, Nejdek 700 m po cyklotrase Lednická na sever k rozcestníku s červenou značkou Nejdek a po dalších 300 m vlevo na západ neznačenou lesní cestou přibližně 1 km na akropoli. Parkovat lze před mostem přes Zámeckou Dyji. Od rozcestníku Bulhary, bus na jihovýchod po červené značce podél regulované řeky k rybímu přechodu u jezu a dále na jih asi 2,7 km. Vpravo neznačenou lesní cestou asi 1 km k západu na akropoli. Parkování je možné u penzionu U Dyje na konci obce.

Význam: Doklad nížinného hradiště ukrytého na ostrově v lužním lese, které bylo chráněno rameny řeky Dyje.

Historie: Lokalita zvaná Pohansko byla známá již roku 1837, kdy ji popsal G. Wolny. Do slovanského období ji však zařadil I. L. Červinka až v roce 1928. V německé literatuře byla uváděna jako Heidenstätte či Heiden Stadt a vyskytuje se i jako pomístní název ve starých katastrálních mapách. *Archeologický výzkum zde proběhl v letech 1957–1958 pod vedením B. Novotného, který se v souvislosti s rozhodnutím lesní správy vybudovat protipovodňové náspy (**1**) soustředil především na plochu *akropole včetně jejího *opevnění. Ta leží na vyvýšené štěrkopískové duně, která nebyla zaplavovaná řekou. Proto byl tento prostor oblíbený již v pravěku. Bylo zde zjištěno osídlení a pravěké nálezy kultury s moravskou malovanou keramikou, kultury nálevkovitých pohárů, dále osídlení z doby bronzové a doby laténské. Raný středověk je zastoupen objekty a *artefakty již časně slovanského a starohradištního období a především pak 9. století, kdy se předpokládá – spíš v jeho druhé polovině – vznik vnitřního *opevnění. Nelze doložit, zda byla lokalita již předtím obehnána dřevěným ohrazením. Se zánikem funkce celého opevnění se dá počítat snad již počátkem 10. století. Z doby existence *hradiště byly prozkoumány zahloubené chaty s kamennými pecemi. V zásypu jedné z nich byl učiněn významný objev *depotu železných předmětů, obsahujícího sekerovité hřivny, radlice, sekerky, části kování věder, zlomek srpu a další artefakty, které lze spojit s horizontem 2. poloviny 9. nebo počátku 10. století. Zajímavý je starý nález nádobky z nazelenalého skla s mřížkou nalepených plastických linií, které končí v zataženém dnu. Tvarem a výzdobou odpovídá nálezu z knížecího dvojhrobu v Kolíně, který je snad karolínským importem. Artefakt vyzvednutý pravděpodobně při těžbě písku na tomto hradišti je bohužel bez bližších nálezových okolností.

Popis: Hradiště leží v oblasti Dyjsko-moravské nivy v Dolnomoravském úvalu, v inundačním pásmu řeky Dyje, mezi jejími dvěma říčními rameny. Skládá se z akropole (**A**) o ploše kolem 6 hektarů, která je obklopena ze tří stran *valem (**B**) o dnes

↑ *Letecký pohled na akropoli hradiště se starým meandrem Dyje. Foto I. Čižmář 2005*

zachované výšce až tři metry, šířce kolem 15 metrů a s *příkopem (**C**) před jeho čelní stranou. Na severu byla plocha akropole chráněna meandrem řeky Dyje (dnes po regulaci řeky – staré říční koryto) a na severozápadě jejím jižním ramenem nazvaným Zámecká Dyje, která se za lednickým zámeckým parkem zase vlévá do hlavního toku řeky. Opevnění akropole lze na základě realizovaných výzkumů charakterizovat jako mohutnou hradbu skořepinové konstrukce s kamennou plentou umocněnou příkopem v jejím čele, ale jeho rozsah nedovoluje konkrétněji určit vnitřní zástavbu akropole. Podle indikační skici z roku 1826 je možné, že vnitřní prostor hradiště snad původně oválného půdorysu byl postupně v severní části narušován erozivní činností řeky Dyje až do dnešní podkovovité podoby. Proto nelze přesně stanovit jeho skutečnou výměru. Na vodou nechráněné východní a jihovýchodní straně vymezovaly

celý areál hradiště dva vnější paralelní obloukovitě prohnuté valy (**D, E**), dochované téměř v délce 660 a 610 m. Předpokládá se, že pokračovaly původně směrem na západ a severozápad snad až k říčním ramenům, ale dnes končí na jihozápadním okraji lesa. Oba jsou od sebe vzdáleny přibližně 70 m a vnitřní z nich asi 150 m od akropole. Bez archeologického výzkumu není možné stanovit, zda jde o samostatná předhradí nebo jen o další fortifikační prvky, jakého jsou stáří a konstrukčního provedení. Také tyto vnější valy neunikly poničení, v tomto případě na rozdíl od akropole vlivem po staletí probíhající zemědělské činnosti. Celá plocha hradiště je odhadována na nejméně 15 hektarů. Lokalita je celoročně přístupná, jen na části akropole se nachází oplocené a nepřístupné výzkumné pracoviště Ústavu pěstění lesů Mendelovy univerzity v Brně. [**ak**]

Literatura: Novotný 1963; Lutovský 2001; Čizmář 2004; Procházka 2009.

Okolí:
(1) Bulhary (BV), archeologickým výzkumem a geofyzikální prospekcí zachycený pravěký dvojitý rondel, částečně odtěžený cihelnou a částečně zničený erozní činností řeky: N 48°49'2.56", E 16°45'54.40"(500 m).
(2) Nejdek u Lednice (BV), rekonstruovaný barokní vodní mlýn: N 48°48'51.03", E 16°46'37.02"(1,4 km).
(3) Bulhary (BV), Pustý zámek – reliéfní pozůstatky opevnění s pravěkým a středověkým osídlením: N 48°50'27.86", E 16°44'8.01"(3,1 km).

↑ *Vnější val hradiště. Foto A. Knechtová 2015*

↑ *Akropole hradiště s počínající erozí meandrujícím ramenem Dyje. Výsek z indikační skici mapování z roku 1825*